

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำปางเขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา
2. ความมุ่งหมาย และความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
3. บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน และบทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน
4. หลักการ แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
5. แนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2528:1)ได้กล่าวถึง ภารกิจของโรงเรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านความมีสุขภาพอนามัย

กมล ภูประเสริฐ(2539:5) ได้กล่าวถึงภารกิจสำคัญของโรงเรียนว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับ และประเภทของการศึกษานั้น ซึ่งคุณภาพที่คาดหวังหมายถึงคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต3 (2546:33-64) กล่าวถึงภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา ไว้ 4 งานคือ การบริหารวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การบริหารงบประมาณการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ความมุ่งหมายและความสำคัญของการสร้างความความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.1 ความมุ่งหมายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วิไลวรรณ วิทยวิโรจน์ และสุรธวัช ศรีธวัช (2532 : 110 – 111) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้คือ

1. เพื่อต้องการให้ชุมชน ได้รับทราบการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และความเคลื่อนไหวของโรงเรียน
2. เพื่อให้โรงเรียนจะได้ทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชนอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทางโรงเรียน
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องสนใจ และให้การสนับสนุนทางการศึกษา
4. เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่แบบสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแล้ว โรงเรียนอาจเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข่าวสาร การจัดชุมนุมสังสรรค์ ส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่น โดยการร่วมกันจัดให้ผู้นำในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชน
5. เพื่อส่งเสริมการศึกษาของเด็กนักเรียน ให้รู้จักแหล่งวิชาในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวเด็ก และมีประสบการณ์ตรง อันเป็นประสบการณ์ที่มีค่าต่อการเรียนการสอน และอาจได้รับบริการจากชุมชนในด้านวิทยากร และทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย
6. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดูแลจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่โรงเรียน
7. เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำให้แก่ชุมชน โดยให้ครูได้พัฒนาความสามารถของตนร่วมกับผู้นำอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญในท้องถิ่น
8. เพื่อแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจเรื่องผิด ๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มองครู และนักเรียนด้วยความเชื่อถือนิยมนอกยกย่อง
9. เพื่อรับทราบข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
10. เพื่อสร้างพลังสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในชุมชนตลอดจนการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น เช่น การรักษาสุขภาพ การป้องกันโรค การอบรมเลี้ยงดูบุตร อาชีพเสริม เป็นต้น
11. เพื่อได้แนวทางในการประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

2.2 ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.(2526 : 327) ได้ให้ความสำคัญในการสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน ฉะนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่พัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถไปสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
 2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน เป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงคนทีมาจากครอบครัว แดกต่างหลายครอบครัวช่วยเหลือหลอมพฤติกรรมเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน
 3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าให้แก่นักเรียนที่จะเป็นสมาชิกของชุมชน โรงเรียนเป็นแหล่งรวมความรู้ รวมความสามารถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน
 4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนหนึ่งในชุมชน ทั้งชุมชนและโรงเรียน มีหน้าที่ฟื้นฟูแก่เยาวชนของชุมชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้น เข้าใจความเป็นมาของวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ด้วย
 5. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน โรงเรียนถือเป็นสมบัติส่วนรวมในชุมชน มีอาคาร มีบริเวณพอที่จะเป็นที่ประชุมหรือประกอบพิธีต่าง ๆ ได้ บางชุมชนใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ประกอบการเกี่ยวกับศาสนาด้วย
 6. โรงเรียนและชุมชน มีจุดหมายเดียวกัน คือพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ และสามารถพัฒนาชุมชน และดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ได้อย่างปกติสุข
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2525 : 26 – 27) ได้กล่าวถึงความจำเป็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทำนองเดียวกันว่า
1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้าน การเรียนรู้ของคนในชุมชน
 2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน
 3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
 4. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรม และให้บริการต่าง ๆ
 5. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้กับชุมชน
 6. เพราะโรงเรียนอาศัยภาษีและการสนับสนุนจากประชาชน
 7. เพราะโรงเรียนต้องการสนับสนุน และอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

3. บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน และบทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน

3.1 บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สร.สปช, 2525 : 50) ได้เสนอบทบาทของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ให้ความรู้ ความคิดและคำแนะนำแก่สมาชิกของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น
2. ให้นุเคราะห์ ในฐานะเป็นศูนย์กลาง ประกอบกิจกรรมชุมชนแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามเช่นงานเทศบาลประจำปี งานทางศาสนา
3. ให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์เพื่อใช้ในการงานที่เป็นส่วนรวม
4. ให้ยืมสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรม เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน สนามกีฬา เป็นต้น
5. ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน เช่น ห้องสมุด สหกรณ์โรงเรียน เป็นต้น
6. ให้นุเคราะห์ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ทั้งทางด้านกำลังความคิด และกำลังกาย
7. ให้แนวคิดใหม่ตามระดับความรู้ ความต้องการ และความสามารถของสมาชิก
8. ให้ความรู้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับ

วิโรจน์ มังคละมณี.(2540:17) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้คือ การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนควรให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น

1. การให้ความรู้ ความคิด และคำแนะนำแก่สมาชิกของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น
2. ให้นุเคราะห์ ในฐานะเป็นศูนย์กลาง ประกอบกิจกรรมชุมชนแบบต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลประจำปี งานทางศาสนา เป็นต้น
3. ให้ยืมวัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ในการงานที่เป็นส่วนรวม
4. ให้ยืมสถานที่ประกอบกิจกรรมของชุมชน
5. ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน เช่น ห้องสมุด สหกรณ์โรงเรียน
6. ให้นุเคราะห์ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน
7. ให้ความคิดใหม่ ๆ ตามระดับความรู้ ความต้องการ และความสามารถของสมาชิกใน เป็นต้น

สรรส วงศ์สิงห์ อ่างในไพฑูรย์ สินลาร์ตัน(2540:7) กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนต่อชุมชนไว้ 2 ประการใหญ่ๆ ได้แก่

1. บทบาทในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคม ประกอบด้วย
 - 1.1 การอบรมบุคลิกภาพที่ชุมชนปรารถนา
 - 1.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าสังคม
 - 1.3 การส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน
2. บทบาทของโรงเรียนในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 การส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน
 - 2.2 การส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ใหม่
 - 2.3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 - 2.4 การประเมินกิจกรรมของชุมชน

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2540:112-117) กล่าวถึงบทบาทอันพึงปรารถนาของโรงเรียนในชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน
2. แหล่งวิทยาการของชุมชน
3. ศูนย์พัฒนาชุมชน
4. แหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม
5. ศูนย์ดำเนินงานของทางราชการ
6. สถานฝึกอาชีพ

นอกจากนี้ ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2540 :122-125) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนในชุมชนไทยว่ามีหน้าที่ดังนี้

1. โรงเรียนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชน โดยโรงเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลง และการเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชน
2. โรงเรียนในฐานะสถาบันฝึกวิชาชีพ บทบาทของโรงเรียน คือ บทบาทที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตรและบทบาทในการให้บริการชุมชน

3. โรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน โดยโรงเรียนควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 3.1 ศูนย์ของข่าวสาร
- 3.2 ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ
- 3.3 ตัวอย่างการดำเนินงาน

3.4 ศูนย์รวมวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชนนั้นสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเป็นผู้ริเริ่มในการให้ความรู้ก็ตาม ซึ่งนับว่าโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในชุมชน

3.2 บทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน

ชุมชน คือ แหล่งความรู้ในด้านหนึ่งของผู้เรียน ชุมชนเป็นแหล่งสนับสนุนในทุกด้าน การจัดการศึกษา ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ กำลังสนับสนุน ดังนั้น ชุมชนจึงมีส่วนร่วมและรับรู้ถึง บทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน คือ

1. ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยเป็นคณะกรรมการการศึกษา
 2. เชิญสมาชิกในชุมชนอภิปรายมาเป็นวิทยากร
 3. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานที่บ้านของสมาชิกในชุมชน
 4. ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียน
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 22) ได้ให้ความสำคัญของงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้
1. เป็นการบริหารงานที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่นของโรงเรียนเป็นไปได้โดยสะดวก
 2. เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 3. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้
 4. เป็นการบริหารงาน ที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชน แล้วประกอบการศึกษาในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน
 5. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน อันจะเป็นการพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง
 6. เป็นการบริหารงานที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม
 7. เป็นการบริหารงาน ที่มีส่วนสนับสนุน การปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น ๆ เช่น กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อทางราชการ
- จากความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เกิดขึ้น ก็เพื่อจุดมุ่งหมายในผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการบริหารงานอันจะเกิดขึ้นอย่างสูงสุดและผลผลิตคือ ตัวผู้เรียน และผลลัพธ์ของผลผลิตที่มีต่อตัวผู้เรียนและชุมชนต่อไป

สุวัฒน์ มุททเมธา(2524:75-78) กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของชุมชนต่อ
โรงเรียนว่า

1. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการกำหนดปรัชญาและจุดหมายของ
โรงเรียน
2. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่โรงเรียนจะพัฒนา
หลักสูตร
3. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่โรงเรียนจะพัฒนาคน
อันเป็นส่วนสำคัญของชุมชน
4. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่โรงเรียน จะพัฒนา
ปรับปรุงกระสวนชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น โดยปัญหาด้านกระสวนชีวิตของคนในชุมชน
ได้แก่ปัญหาเรื่องการทำงานและการประกอบอาชีพ ปัญหาเรื่องรายได้รายจ่าย ปัญหาเรื่องสุขภาพ
อนามัยและการบริโภค ปัญหาเรื่องการค้ารงชีวิตอย่างประชาธิปไตย ปัญหาการใช้ทรัพยากร การใช้
เวลาว่าง ปัญหาการอนุรักษ์และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และปัญหาด้านการประสานสามัคคี
5. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่โรงเรียนจะพัฒนา
ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียน
6. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นแหล่งปฏิบัติ
ที่แท้จริงของนักเรียน
7. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะ ใช้แหล่งทรัพยากรของ
ชุมชนให้มีประโยชน์
8. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะ โรงเรียนจะพัฒนาชุมชน
อย่างต่อเนื่องกันไป เพื่อชีวิตที่ดีของผู้เรียนและชุมชน
9. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่ชุมชนจะอนุรักษ์ และ
ถ่ายทอดวัฒนธรรม
10. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่ชุมชนจะช่วยเหลือ
สนับสนุน โรงเรียนในด้านต่างๆ
11. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้ง
ของหน่วยงานองค์การและสถาบันต่างๆรวมทั้ง โรงเรียนด้วย
12. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการควบคุมและสนับสนุน
ส่งเสริม โรงเรียน

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์(2540:63-90) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนไว้สรุปไว้ดังนี้

1. บทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน
2. บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของ โรงเรียน เช่น
 - 2.1 บทบาทของผู้ปกครองต่อการเรียนการสอน
 - 2.2 การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่โรงเรียนเป็นต้น
3. บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน

สุวัฒน์ มุทเมธา(2524:41-45) ยังได้กล่าวถึงการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1.1 นำสิ่งต่างๆเหล่านั้นเข้ามาในห้องเรียน
- 1.2 ครูนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่
- 1.3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้

2. กรณีทรัพยากรทางสังคม

2.1 บุคคล

2.1.1 เป็นวิทยากรในด้านต่างๆแล้วแต่จุดประสงค์ของการเรียนรู้

2.1.2 เป็นตัวอย่าง แบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้นักเรียน ได้เห็นชีวิต

ตัวอย่างแบบอย่างที่เหมาะสมของความสำเร็จในด้านต่างๆเช่นอาชีพ คุณธรรม เกียรติยศ ชื่อเสียง การเสียสละการทำประโยชน์ต่อชุมชน หรือสาธารณชน เป็นต้น

2.1.3 ใ้บุคคลช่วยเหลือกิจการและกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา เช่น

2.1.3.1 ช่วยเหลือสถานศึกษาด้านการเงิน

2.1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น

2.1.3.3 เป็นกรรมการร่วมในหน่วยงาน

2.1.3.4 ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนช่วยในการสอน

2.2 วัฒนธรรมประเพณี ระเบียบแบบแผน ตลอดจนเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้นักเรียนเข้าใจ และปฏิบัติตาม

2.3 สถาบัน องค์กรและหน่วยงานต่างๆนักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสิ่งต่างๆเหล่านั้นต่อชุมชน

2.4 โบราณสถาน โบราณวัตถุและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ นักเรียนจะได้เข้าใจ ประวัติความเป็นมาของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เพื่อความรักความสามัคคี ความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง การเห็นคุณค่าในมรดกวัฒนธรรม และความร่วมมือส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งที่มีค่าต่าง ๆ เหล่านั้น

อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนนั้น มีมากมายและหลากหลาย ซึ่งชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในสถานศึกษาได้อย่างมากมาย และชุมชนยังมีความสำคัญต่อสถานศึกษาเช่นเดียวกับที่สถานศึกษามีความสำคัญต่อชุมชน ซึ่งทั้งชุมชนและสถานศึกษาต่างก็ต้องเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. หลักการ แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มีผู้ให้คำแนะนำได้ดังนี้ สุรพล ชีรรัตนพร (2527 : 219 – 220) ได้กล่าวไว้ถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน คือ

1. ต้องดำเนินด้วยความบริสุทธิ์ใจตรงไปตรงมา
2. ต้องจัดโรงเรียนให้ดี
3. การติดต่อทุกชนิดให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์
4. ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชน ที่โรงเรียนตั้งอยู่ เป็นกันเองกับชาวบ้าน
5. โรงเรียนต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของ โรงเรียนที่จะบริการชุมชน
6. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการพิจารณา แก้ปัญหาของโรงเรียน
7. จัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหว

ของโรงเรียนอยู่เสมอ

วิไลวรรณ วิทวิโรจน์ (2522 : 226 – 227) กล่าวว่าไว้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน โดยใช้วิธีการคือ
 - 1.1 การเสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
 - 1.2 สร้างความเชื่อถือความมั่นใจตลอดจนความนิยมในโรงเรียนให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้ ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน

1.4 ส่งเสริมให้ครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อผลดีต่อการเรียน การสอน สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมผู้ปกครองของนักเรียนด้วยตนเอง

1.5 พาเด็กออกไปนอกสถานที่ เช่น ไปฟังเทศน์ที่วัด ไปชมการทำไร่ทำสวนชม โรงงานในท้องถิ่น การชมการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนในท้องถิ่น

1.6 การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน โดย โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษา และวัฒนธรรม

1.7 ประเมินความต้องการของผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการ ศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีโอการสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชน

1.8 แก่ไข คลี่คลาย ข้อขัดแย้งใจ และสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ช่วยให้ ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มีความเข้าใจ และเห็นใจ

1.9 นำลูกเสือ ยุวกาชาดออกไปบำเพ็ญประ โยชน์ในชุมชน เช่น การพัฒนาวัด ถางต้นไม้ ที่รกในที่สาธารณะ เป็นต้น

1.10 นำนักเรียนไปสำรวจชุมชนที่ตั้งอยู่ เพื่อ ได้ทราบปัญหาความต้องการของคน ในชุมชน หากเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ก็ช่วยแก้ปัญหาให้

2. การนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนโดยใช้วิธีการ คือ โรงเรียนควรใช้ชุมชนเป็นแหล่ง วิชาการให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งครูอาจใช้วิธีการดังนี้

2.1 เชิญผู้เชี่ยวชาญในอาชีพเฉพาะมาให้ความรู้แก่นักเรียน (วิทยากรบุคคล ภายนอก)

2.2 ผู้ปกครองนักเรียน อาจให้ความช่วยเหลือในการมาเป็นวิทยากร

2.3 ดำรวจ ข้าราชการ ให้ความรู้ด้านการจราจร การปกครอง

2.4 โรงงานอุตสาหกรรม ให้ความรู้ด้านการผลิต ผลผลิต โรงงาน

2.5 คณะกรรมการสภาตำบลหรือท้องถิ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในตำบล หรือท้องถิ่น

2.6 แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และทันตแพทย์ เพื่อนำมาให้ความรู้ เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ฉะนั้นผลจากการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ล้วนแต่เป็นผลดีที่จะเกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้ง โรงเรียน และชุมชน ที่ จะ ได้รับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเกิดการพัฒนายั่งยืน ในความเป็นเอกภาพของชุมชนและสังคมต่อไป

สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 50-51) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนของโรงเรียนไว้ว่า

1. ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียน โดยเป็นกรรมการศึกษา
2. เชิญสมาชิกในชุมชนมาเป็นวิทยากรสอนวิชาชีพต่าง ๆ
3. นักเรียนฝึกปฏิบัติงานที่บ้านของสมาชิกในชุมชน
4. ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียน

หวน พันธุพันธ์ (2529:118-129) ได้กล่าวถึงปัญหาและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน มีปัญหาที่น่าสนใจดังนี้

- 1.1 ผู้ปกครองนักเรียนต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพทำให้ขาดโอกาสที่จะพบครู
- 1.2 ครูกับผู้ปกครองนักเรียนมีปัญหาขัดแย้งกัน
- 1.3 ผู้บริหาร โรงเรียน และบุคลากรใน โรงเรียนขาดมนุษยสัมพันธ์
- 1.4 ผู้ปกครองนักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษา
- 1.5 ประชาชนขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหาร
2. ปัญหาเกี่ยวกับการเชิญ ผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน
 - 2.1 ผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนไม่สามารถมาร่วมประชุมที่โรงเรียนได้
 - 2.2 โรงเรียนไม่ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนและไม่ค่อย ได้จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วม
3. ปัญหาการรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
 - 3.1 การรายงานไม่ตรงกับความเป็นจริง
 - 3.2 ผู้ปกครองมักไม่ยอมรับความเป็นจริง ที่ทาง โรงเรียนรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียน
 - 3.3 ผู้ปกครองไม่สนใจ ไม่ช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนและความประพฤติของนักเรียน

- 3.4 นักเรียนไม่นำสมุดรายงานผลการเรียนและความประพฤติไปให้ผู้ปกครอง
4. ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน
- 4.1 การถูกฝ่ายปกครองเพ่งเล็ง
- 4.2 ขาดครูและเครื่องมือในการสอนวิชาชีพแก่ประชาชน
- 4.3 ครูมีชั่วโมงสอนมากและต้องทำงานอื่นๆ จึงไม่มีเวลาที่จะช่วยเหลือชุมชนได้
- 4.4 ครูมีบ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียน
- 4.5 ขาดแหล่งทุนที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมให้ความช่วยเหลือชุมชน
5. ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน
- 5.1 โรงเรียนไม่สามารถขอความช่วยเหลือทางการเงินจากประชาชนในชุมชนได้เพราะ ความยากจน
- 5.2 โรงเรียนไม่สามารถขอความช่วยเหลือทางด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชนได้เพราะต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ
- 5.3 ประชาชนในชุมชนไม่มีความมั่นใจเพียงพอที่จะเป็นวิทยากรให้แก่ทางโรงเรียนได้
6. ปัญหาเกี่ยวกับการบริการอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน
- 6.1 โรงเรียนมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ
- 6.2 ประชาชนมาใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนแล้วทำความเสียหายแก่อาคารสถานที่
- 6.3 โรงเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเพื่อประกอบกิจกรรมตามความจำเป็น
7. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในชุมชน
- 7.1 มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนน้อย
- 7.2 โรงเรียนขาดแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น
- 7.3 การเชิญบุคคลในชุมชนหรือใช้ทรัพยากรบุคคล มาเป็นวิทยากรแก่นักเรียนนั้นบุคคลดังกล่าวไม่มีความมั่นใจที่จะเป็นวิทยากร
- 7.4 การพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ ได้รับอันตรายจากการเดินทาง
8. ปัญหาเกี่ยวกับการออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนตามบ้านและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
- 8.1 ครูผู้สอนต้องทำงานหนัก และบ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียน

8.2 ครูชอบเก็บตัว ไม่ชอบงานสังคม หรือขาดมนุษยสัมพันธ์

8.3 บ้านของผู้ปกครองนักเรียนและบ้านของนักเรียนอยู่ไกลจากโรงเรียนและ
คมนาคมไม่สะดวก

8.4 ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนตามบ้าน แล้วไม่พบผู้ปกครองนักเรียน

9. ปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ โรงเรียน

9.1 โรงเรียนไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะจัดให้มีสิ่งพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารของ
โรงเรียนได้

9.2 นักเรียนไม่เข้าใจข่าวสารของโรงเรียนจึงนำไปเผยแพร่ผิดๆ

9.3 ทางโรงเรียนไม่แจ้งข่าวสารที่ถูกต้องแก่บุคลากรในโรงเรียน

9.4 ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

9.5 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และบุคลากรของโรงเรียน ไม่ให้ความสะดวก
แก่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนที่มาติดต่อโรงเรียน

10. ปัญหาอื่นๆ

10.1 ความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

10.2 ผู้บริหารเห็นว่าเป็นเรื่องไม่จำเป็นและไม่มีเวลาพอที่จะบริหารงาน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

10.3 ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น
ถ้าจะให้ได้ผลดีต้องใช้เวลานาน

10.4 โรงเรียนขาดกำลังคนและกำลังงบประมาณที่จะให้บริการแก่สังคมหรือ
ประชาสัมพันธ์กับประชาชน

10.5 นโยบายการศึกษาของชาติขาดการเน้นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

10.6 ประชาชนยังได้รับการศึกษาดำประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำ

10.7 สิ่งแวดล้อมรอบๆ โรงเรียนเสื่อมโทรม

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นควรคำนึงถึง
สาเหตุของปัญหานั้นๆแล้วพยายามแก้ที่สาเหตุ ดังนี้

1. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองนักเรียน
และประชาชนในชุมชน ทางโรงเรียนควรจะแก้ปัญหา โดยการจัดกิจกรรมในวันหยุด หรือครูไป
เยี่ยมเยียนบ้านผู้ปกครองตามบ้าน โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเป็นต้น

2. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเชิญผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชนที่ไม่ มารดมาประชุมได้เพราะต้องไปประกอบอาชีพ ทางโรงเรียนควรประชุมในวันหยุด ช่วยสอนวิชา อาชีพแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อยกฐานะของคนในชุมชนให้ดีขึ้นเป็นต้น

3. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนเช่นการรายงาน ไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้น ทาง โรงเรียนควรตรวจรายงานความจริงให้ผู้ปกครองทราบ จะได้หาทางแก้ไขความบกพร่องต่างๆ และ ปรับปรุงความประพฤติของบุตรหลานของตน

4. การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับโรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน เช่นปัญหาถูกฝ่าย ปกครองเพ่งเล็งเพราะประชาชนได้รับความเดือดร้อน ทางโรงเรียนควรทำความเข้าใจกับฝ่าย ปกครอง อีกปัญหา คือครูมีชั่วโมงสอนมากและต้องออกไปทำงานที่อื่นทางโรงเรียนควร ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนเป็นต้น

5. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับ โรงเรียนขาดความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน ทางโรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือ จัดปัญหาความยากจนเช่นการสอนวิชาอาชีพแก่ประชาชน ให้มีรายได้ดีขึ้น เป็นต้น

6. การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับด้านอาคารสถานที่ของ โรงเรียน ควรแก้ไขโดยควรทำ ความเข้าใจกับประชาชนให้ช่วยกันรักษาอาคารสถานที่ และควรอบรมนักเรียนใน โรงเรียนด้วย เป็นต้น

7. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่นทรัพยากรมีน้อย ทาง โรงเรียนควรสอนให้นักเรียนช่วยกันรักษาทรัพยากรเช่น ดิน ไม้ แม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

8. การแก้ปัญหาการออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง นักเรียนคามบ้าน แก้ไขโดยการออก เยี่ยมเยียนในวันหยุด เป็นต้น

9. การแก้ไขปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ใน โรงเรียน เช่นการขาดงบประมาณใน การจัดพิมพ์ข่าวสาร ควรแก้ไข โดยการจัดหางบประมาณจากการบริจาคจากทางภาคเอกชน เป็นต้น

10. การแก้ปัญหาด้านอื่นๆ เช่นปัญหาความขัดแย้งระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนควร แก้ไข โดยการเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาประชุมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรมของ โรงเรียนและ ออกไปเยี่ยมเยียนและร่วมกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

5. แนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2542:45) ได้ให้แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่าสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ชุมชนแต่ละแห่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในปัจจุบันไม่เท่าเทียมกัน โรงเรียนต้องพยายามศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการศึกษาและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชน เพื่อแนวทางในการสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่อไป ไม่สมควรอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะไปตำหนิพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนแล้วทอดทิ้ง พยายามให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เขา เมื่อใดโรงเรียนและชุมชนไม่เข้าใจกัน ไม่รวมมือกัน ผลเสียก็จะเกิดขึ้นแก่การศึกษา แก่อนาคตของเด็ก และแก่ชุมชนนั่นเอง

2. ชุมชนแต่ละแห่งต่างก็มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไป โดยเฉพาะในทางด้านความคิด ความเชื่อ การแสดงออกในการอนุรักษ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ สาเหตุบางอย่างอันเนื่องมาจากประวัติความเป็นมาหรือสภาพแวดล้อมของชุมชนนั่นเอง โรงเรียนควรศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา และสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ชุมชนบางแห่งมีบุคคลที่มีอิทธิพลคอยควบคุมกระตัดสินใจต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตนและกลุ่มของตน โรงเรียนก็ต้องศึกษาทำความเข้าใจ ถ้าโรงเรียนตัดสินใจผิดพลาดไปเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในชุมชน ก็อาจทำให้เป็นปัญหาต่อการสร้างความร่วมมือกับชุมชนส่วนรวมได้

3. การสร้างความร่วมมือกับชุมชนแต่ละแห่งหรือแม้แต่ในชุมชนเดียวกัน แต่ละบุคคลต่างกลุ่มกัน โรงเรียนอาจใช้วิธีการ กระบวนการและเครื่องมือ และกระบวนการที่แตกต่างกันโรงเรียนต้องกำหนดการใช้ยุทธศาสตร์ วิธีการ กระบวนการและเครื่องมือต่างๆ ให้เหมาะสม โรงเรียนจะมุ่งใช้ยุทธศาสตร์อย่างเดียวกัน วิธีการและเครื่องมืออย่างเดียวกันในทุกกลุ่มบุคคลนั้น อาจไม่เกิดผลดีตามที่ต้องการก็ได้

การที่โรงเรียนจะใช้วิธีการและเครื่องมืออะไรนั้น นอกจากที่ใช้ประจำ หรือนักเรียนครูและกิจกรรมต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนหรือบุคคลกลุ่มนั้นๆ

4. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในอดีต ปัจจุบัน ย่อมมีความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในอนาคต ดังนั้นในการที่จะสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องรู้เรื่อง

ความสัมพันธ์ในอดีต ปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนเจตคติของประชาชนที่มีต่อโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อโรงเรียนจะได้พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนเจตคติของประชาชนที่มีต่อโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อโรงเรียนจะได้พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้ถูกต้อง

โรงเรียนต้องระลึกเสมอว่า การที่ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียน หรือมีเจตคติไม่ดีต่อโรงเรียน ย่อมมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ มากมาย โรงเรียนต้องศึกษาให้เข้าใจเพื่อแก้ไขสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

5. ความร่วมมือ ร่วมใจ ความสามัคคี ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชน และการเข้าใจเป้าหมาย แผนปฏิบัติงานต่างๆ ของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6. การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงความคิดและเจตคติ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยเวลาและความอดทน

การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยนแก้ไขความเชื่อ ความคิดและเจตคติที่ไม่ดีเดิมๆ ไปด้วย จึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยกลวิธี เวลาและความอดทนอยู่เป็นอันมาก ต้องคอยศึกษาสังเกตติดตามผล พร้อมทั้งแก้ไขอุปสรรคต่างๆ กันไป ถ้าโรงเรียนหวังผลเร็วเกินไป เร่งรัดให้เกินไปตามจุดประสงค์ของตนมากเกินไป อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคยิ่งขึ้นได้ ยิ่งเมื่อชุมชนยังไม่พร้อมเข้าใจเจตนาดีของโรงเรียน และไม่เห็นคุณค่าการกระทำของโรงเรียนดีพอ ดังนั้นนอกจากไม่ให้ความร่วมมือแล้วยังอาจมีเอคติไม่ดีต่อโรงเรียนยิ่งขึ้นก็ได้

โรงเรียนต้องค่อย ๆ ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนปลูกฝังความเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน ให้ชุมชนเห็นเจตนาดีของโรงเรียน คอยชักจูงให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินงานของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการกระทำต่าง ๆ ของโรงเรียน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสำเร็จได้ต้องใช้เวลาและความอดทนมาก

7. การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โรงเรียนต้องกำหนดเป้าหมาย วางแผนและปฏิบัติงานต่อเนื่องกันไป ถ้าโรงเรียนมุ่งสร้างความร่วมมือหรือคิดทำเพียงเพื่อให้เห็นว่าโรงเรียนก็มีความต้องการจะสร้างความร่วมมือกับชุมชนเหมือนกัน แต่ไม่มีจุดหมาย เป้าหมายหรือแผนปฏิบัติงานใดๆ ก็ไม่สามารถสร้างความร่วมมืออันดีกับชุมชนได้

โรงเรียนต้องแสดงให้เห็นถึงความหวังดี และเจตนาดีของโรงเรียนต่อชุมชน

โรงเรียนควรให้ความร่วมมือ สนับสนุนโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในส่วนที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือได้ และโรงเรียนต้องแสดงให้เห็นถึงความจริงใจและเจตนา

อย่างแท้จริงในการที่จะสร้างความเจริญงอกงามให้กับนักเรียน รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าของชุมชนด้วย โดยที่โรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้และเข้าใจวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้วยผลงาน และการกระทำของโรงเรียนให้ปรากฏแก่ชุมชน

8. การใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และการใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามไปทุก ๆ ด้าน นอกจากนั้นยังเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนโดยทางอ้อม เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองให้ชุมชนสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

การใช้ทรัพยากรของชุมชน และการใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนในการเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนักเรียนจะได้ประโยชน์แล้วชุมชนยังเข้าใจโรงเรียน ชุมชนยังมีโอกาสเรียนสิ่งต่างๆ ไปด้วย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโรงเรียนต่อชุมชน

การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาชุมชนและสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

9. การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารเรื่องราว และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ประชาชนเข้าใจการทำงานของโรงเรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียนและชุมชน ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ ในเวลาเดียวกันชุมชน ก็ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปตามแนวทางของการให้การศึกษา โรงเรียนต้องหาวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สภาพของประชาชน และสภาพของโรงเรียนเอง ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้และเข้าใจโรงเรียน ชุมชนยังได้เห็น ได้รู้ ได้เข้าใจเจตนาดีของโรงเรียนผลงานอันดีและมีคุณค่าของโรงเรียนมากเพียงใดก็ยิ่งให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนยิ่งขึ้นเพียงนั้น

10. ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต้องถือว่าเป็นข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) สำคัญ ที่โรงเรียนต้องนำมาศึกษาพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ชุมชนประกอบด้วยประชาชน และองค์กรต่าง ๆ มากมาย ซึ่งโรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย ประชาชนแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันทั้งในทางความคิด ความต้องการ พื้นฐานความรู้ความเข้าใจ นอกจากนี้องค์ประกอบของประชาชนในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันทั้งเพศ วัย ฐานะ ความเป็นอยู่ พื้นฐานความรู้ ผู้นำของกลุ่ม ผู้มีอิทธิพลของกลุ่ม สิ่ง

ต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญต่อการพิจารณาใช้ยุทธศาสตร์ เครื่องมือ วิธีการและกระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้งประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ของชุมชน ที่โรงเรียนต้องไปร่วมมือเกี่ยวข้องด้วย ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สภาพของประชาชน องค์กร และวิธีการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนเอง

ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะเกิดจากฝ่ายใดก็ตาม โรงเรียนจะต้องนำปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ มาศึกษาพิจารณาปรับปรุงวิธีการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โรงเรียนมีหน้าที่แก้ไขข้อบกพร่องหรืออุปสรรคเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนตลอดไป ไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะยกข้อบกพร่องทั้งหลายที่ทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคเข้าไปในชุมชน โดยไม่พิจารณาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง หรือแสวงหาวิธีการใหม่ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนต้องละทิ้งบทบาทและหน้าที่ของตนในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

โรงเรียนต้องถือว่า ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ และเป็นสิ่งท้าทายความรู้ความสามารถของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันศึกษาพิจารณาทางปรับปรุงแก้ไขโครงการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของตนเสียใหม่แล้วแต่ว่าปัญหาและอุปสรรคนั้น ๆ จะเกิดขึ้นในส่วนไหน

11. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะต้องมีการประเมินผลและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น โรงเรียนต้องมีจุดหมายกำหนด ยุทธศาสตร์ วิธีการ เครื่องมือ กระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการประเมินผลได้ด้วย โดยจัดทำเป็นแผนงานและโครงการขึ้น ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าในแผนงานและโครงการด้วย ยิ่งโรงเรียนมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ชัดเจนแจ่มแจ้งเพียงใด การประเมินผลติดตามผลก็ยิ่งสะดวกถูกต้องยิ่งขึ้นเพียงนั้น โรงเรียนต้องประเมินผล และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อจะได้รู้ผลความก้าวหน้า รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาอุปสรรคทำให้การสร้างความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามจุดหมาย โรงเรียนก็สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ การปล่อยให้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ สะสมไว้โดยไม่ได้รับการพิจารณาแก้ไขนั้น ก็จะทำให้โครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนล้มเหลวในที่สุด เมื่อใดโครงการล้มเหลวก็ย่อมเป็นการยากที่จะรื้อฟื้นสร้างขึ้นมามาก นอกจากจะต้องใช้เวลา ความพยายาม อดทน และวิธีการที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้นอีก เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน

และโรงเรียนยังเป็นองค์กรและตัวกลางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนอีกด้วย ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชนจึงต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

Stoops and Mark (อ้างถึงใน หวน พิณรุฬพันธ์. 2539 : 75) กล่าวถึงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า แต่ละโรงเรียนในชุมชนต่างมีจุดมุ่งหมาย ความต้องการ และมีรูปแบบเฉพาะของตนในแต่ละสังคม ศาสนา และอาชีพ ชุมชนนั้นมีหน้าที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนของตน โรงเรียนเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของชุมชนนั้น ๆ หลักสูตรที่มีใช้ในโรงเรียนก็จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมเด็กแต่ละคน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะทำให้ให้นักการศึกษาเข้าใจ และให้ความร่วมมือในภารกิจทั้งปวงของโรงเรียน ครูใหญ่ และคณะครูเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น การแจ้งข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นจริงให้กับชุมชนทราบ ชุมชนก็อาจให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือสวัสดิการนักเรียน การให้บริการแนะแนวอาชีพ การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือดูแลควบคุมด้านระเบียบวินัยนักเรียน ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเรียนกับชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะสร้างความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง

6. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2542:52) ยังได้กล่าวถึงกิจกรรมขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า มีวิธีการปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด สิ่งแรกที่จะต้องศึกษา คือลักษณะชุมชน โดยละเอียดนับตั้งแต่ส่วนประกอบ โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการ ฯลฯ รวมทั้งทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ที่มีต่อการศึกษาด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนจะต้องมีแผนงานเกี่ยวกับชุมชน โดยครูในโรงเรียนช่วยกันวางแผน และต้องทำความเข้าใจกับครูทุกคน เกี่ยวกับความมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน นับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นรายการที่ทำให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหว ในกิจการของโรงเรียนทุกระยะ และเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจอันดีให้แก่ชุมชนต่อโรงเรียน โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ กล่าวโดยสรุปคือ

2.1 การแพร่กิจกรรมทางสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นการแพร่กิจกรรมที่ใช้ทั่วไป เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

2.2 จัดทำข่าวสาร หากประสงค์จะให้การประชาสัมพันธ์มีลักษณะเฉพาะยิ่งขึ้น ควรทำข่าวสารของโรงเรียน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น

2.3 ออกหนังสือ ได้แก่ การมีหนังสือเป็นแบบราชการ หรือคำแนะนำ คำชี้แจงประกาศ ฯลฯ ของโรงเรียนไปยังผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปในชุมชน เป็นการแจ้งความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเข้าใจอันดี ควรจะมีการกระทำเป็นครั้งคราวแล้วแต่โรงเรียนจะมีเรื่องราวที่สมควรให้ชุมชนทราบ การออกหนังสือฉบับเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะไม่เป็นวิธีการผูกมัดให้ทำเป็นประจำ และเป็นการประหยัดพอควร

3. การเยี่ยมชมชุมชนควรทำแบบกันเอง ไม่เป็นทางการหรือไม่มีพิธีรีตองใดๆ ส่วนจะเป็นเวลาใด ย่อมแล้วแต่โอกาส เช่นการเจ็บป่วยหรือได้รับอันตราย โอกาสที่จัดงานตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ การเยี่ยมชมชุมชนควรทำอย่างเป็นปกติสม่ำเสมอทั่วถึง อาจแบ่งครูเป็นกลุ่มรับภาระเยี่ยมชมชุมชนตามที่กำหนดให้ และควรมีการวางแผนและจัดทำกำหนดการไว้ให้แน่นอนตลอดปี รวมทั้งมีการบันทึกรายการและผลการเยี่ยมชมไว้ ทั้งนี้เพื่อการปฏิบัติงานประสานและต่อเนื่องกันอย่างดี จะได้ไม่เกิดความสับสนแก่ผู้ถูกเยี่ยมชม

4. จัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชนเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน โดยมีครูร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย ตามปกติมักให้ครูใหญ่เป็นกรรมการและเลขานุการกรรมการคณะนี้มีหน้าที่กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะ และร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียนรวมทั้งมีหน้าที่สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่จะสามารถทำได้ การจัดให้มีคณะกรรมการศึกษาของชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อลูกหลานของตน และให้มีส่วนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

5. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ เช่น ประเพณีลอยกระทง การแห่เทียนพรรษา ฯลฯ และพยายามให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการกลมกลืนระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

6. ร่วมกิจกรรมของชุมชนในชุมชนมีกิจกรรมหลายประเภท เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นต้น โรงเรียนทั้งครูและนักเรียนควรรหาโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างจริงจังเกี่ยวกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ครูอาจไม่มีบทบาทมากนัก เพียงแต่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนแสดงทั้งความเป็นเครือญาติและเป็นกันเอง

ส่วนกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่อาจเรียกว่า รายการพัฒนาชุมชนนับว่าเป็นกิจกรรมต่อเนื่องใช้เวลายาวครุอาจมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาและลงมือปฏิบัติในโอกาสที่ควร

7. ให้บริการแก่ชุมชน เป็นบริการที่โรงเรียนจัดให้แก่ชุมชน เพื่อความสะดวกและการประหยัด จากความจริงบางท้องถิ่นของไทย โรงเรียนมีสภาพการดำรงชีพดีกว่าชุมชน เช่น โรงเรียนที่มีบ่อน้ำ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า รถบรรทุก เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเรียนควรพิจารณาให้บริการแก่ชุมชนโดยยึดหลักการว่า

(1) ทัวถึง คือ การให้บริการโดยไม่ถือว่าเป็นใคร ขอให้อยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้และ

(2) ทนทาน คือจะทำอย่างไรให้สิ่งที่จัดบริการนั้นจะคงทนถาวรเพื่อจะสามารถให้บริการได้ตลอดไป

รายการที่โรงเรียนจะจัดเพื่อบริการแก่ชุมชน ได้แก่

1. อาคารสถานที่ โรงเรียนเป็นสถานที่ให้บริการแก่นักเรียนจำนวนมากอยู่แล้ว โรงเรียนจึงเหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่มีคนจำนวนมากด้วย ดังนั้นหากชุมชนอาจเป็นครอบครัวหรือหมู่บ้านก็ตาม จะจัดกิจกรรมที่มีผู้คนร่วมงานจำนวนมาก อาจจะใช้อาคารบริเวณของโรงเรียน โรงเรียนจะต้องจัดอำนวยความสะดวกให้อย่างดี

2. เครื่องใช้ได้แก่ เครื่องใช้ที่ยกเคลื่อนที่ได้เช่น โต๊ะเก้าอี้ เป็นต้น ซึ่งชุมชนไม่มีไว้เป็นประจำ เพื่อกิจการของชุมชน ครอบครัวหรือหมู่บ้านอาจมาขอยืมใช้ โรงเรียนควรเอื้ออำนวยความสะดวก

3. ความรู้เป็นบริการเพื่อพัฒนาความคิดความรู้ ตลอดจนสติปัญญาของชุมชน โรงเรียนควรมีรายการประเภทให้ความรู้บ้าง เช่น จัดรายการบรรยายธรรม บรรยายเกี่ยวกับการปกครอง บรรยายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น

4. บุคลากร ได้แก่ ครู นักเรียนและภารโรง บุคลากรเหล่านี้สามารถให้บริการและความช่วยเหลือแก่ชุมชนได้ ทั้งในด้านแรงงาน กำลังความคิดและด้านอื่นๆ

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต และคณะ(2528:701-782) ได้กล่าวถึงงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 3 ด้าน ดังนี้

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่และสถานภาพของโรงเรียนประถมศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่าโรงเรียนจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนหลายทางเช่น

1. ในฐานะที่เป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษา ในชุมชนหรือสังคมนั้นย่อมประกอบด้วยสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน

2. สถานที่ตั้ง โรงเรียนทั้งหมดจะตั้งอยู่ในชุมชนหรือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่วนใหญ่ชุมชนจะมีส่วนในการช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนด้วย จนกระทั่งในบางชุมชนถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชนต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยธรรมชาติอยู่แล้ว

3. ภารกิจหลัก ภารกิจหลักของโรงเรียนคือการจัดการเรียนการสอน หรือให้การศึกษาแก่สมาชิกของชุมชน ในการจัดการศึกษาให้ชุมชน โรงเรียนต้องประสานงานกัน เพื่อให้การเรียนการสอนนั้นสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเป็นต้น

จากสภาพการกล่าวข้างต้น จะพบว่า รูปแบบของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มี 2 ทาง คือ

(1) รูปแบบของการให้ กล่าวคือ โรงเรียนเป็นผู้ให้บริการ ความรู้ แนวความคิด อันเป็นประโยชน์แก่ชุมชน เช่นการทำตัวเป็นต้นนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน การเป็นศูนย์วิชาการของชุมชน ศูนย์พัฒนาชุมชน ศูนย์ฝึกหัดอบรมด้านวิชาชีพของชุมชน เป็นต้น

(2) รูปแบบของการรับ รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่โรงเรียนเป็นผู้รับความช่วยเหลือจากชุมชน เช่นการรับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่ดิน แรงงาน หรือในรูปของบริการ เช่น การใช้สถานประกอบอาชีพเป็นที่ฝึกงานของนักเรียน การรับเชิญเป็นวิทยากรมาช่วยสอนในโรงเรียน เหล่านี้เป็นต้น

จากสภาพของโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดกรอบงานด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ด้าน คือ

1. บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน หมายถึงโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือ และบริการแก่ชุมชนตามความพร้อมของตน โดยโรงเรียนจะเป็นผู้ริเริ่มและต้นนำของการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรที่จะให้เป็นประโยชน์ในการ ให้การศึกษาแก่ชุมชนทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน และเป็นศูนย์กลางในการประสานการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งเป็นรายละเอียดดังนี้

1.1 ศูนย์วิชาการของชุมชน ซึ่งจะมีบทบาทเป็น ศูนย์รวมข่าวสาร ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ และการบริการด้านวิชาชีพ

1.2 ศูนย์พัฒนาการชุมชน มีบทบาทด้านการให้ใช้อาคารสถานที่ บุคลากร

2. บทบาทของชุมชนต่อโรงเรียน หมายถึง ส่วนหนึ่งของทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนจะได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษามีงบประมาณจำกัดต้องอาศัยความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือได้หลายทาง ทั้งด้านข้อมูลและทรัพยากร ซึ่งแบ่งได้ดังนี้คือ

(2.1) การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียน แบ่งเป็นประเภทต่างๆเช่น

(2.1.1) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ น้ำตก เป็นต้น

(2.1.2) ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ มนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ได้แก่ ความคิด แรงงาน ความรู้ เป็นต้น

(2.1.3) ทรัพยากรสถาบัน ได้แก่ วัด สมาคม ชุมชน องค์กรต่างๆภายในชุมชน

(2.1.4) ทรัพยากรเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องยนต์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.2 บทบาทของกลุ่มผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาโรงเรียนซึ่งได้แก่กลุ่มต่างๆดังนี้

(2.2.1) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน

(2.2.2) กลุ่มผู้นำของชุมชน

(2.2.3) กลุ่มศิษย์เก่า

(2.2.4) กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนสมาคมผู้ปกครองและครู หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนนั้นๆที่จะทำหน้าที่เป็นผู้แทนของชุมชนอย่างเป็นทางการในการช่วยเหลือและให้ความคิดเห็นในการดำเนินงานโรงเรียน ซึ่งได้แบ่งไว้ดังนี้ คือ

3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน ซึ่งตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือสภากรรณการจัดการ และกรรมการศึกษาที่ ผู้ว่าราชการมีอำนาจจัดตั้งขึ้น ปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาได้โอนมาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเรียกคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ (2543:1-5) ได้มีกำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ 2543 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้คือ ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อย สถานศึกษาละ 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คนซึ่งประกอบด้วย

(1) ผู้แทนผู้ปกครอง

(2) ผู้แทนครู

(3) ผู้แทนองค์กรชุมชน

(4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ผู้แทนศิษย์เก่า

(6) ผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

3.2 บทบาทและหน้าที่ของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน หรือคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ

(1) กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

(2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

- (3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- (4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- (5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ
- (6) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- (7) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน
- (8) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
- (9) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาต่อสาธารณชน
- (10) แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร
- (11) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

4. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง โรงเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้หลายรูปแบบตามสภาพปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุผลอันจะก่อประโยชน์ร่วมกันมากนัก ประกอบกับมีปัญหาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ชุมชน นโยบาย และระบบบริหารการศึกษา จึงมีแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหลายวิธีดังต่อไปนี้คือ

4.1 สภาพปัจจุบันของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อาจมีสาเหตุมาจากผู้บริหารสถานศึกษาการ โยกย้าย การศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิของครูการคมนาคม หลักสูตรการบริหารงานภาวะทางเศรษฐกิจ วิธีการที่ไม่ถูกต้อง ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีและไม่มีการรวมพลังมวลชน

4.2 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะดังนี้

การสร้างควมคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น การให้บริการด้านอาคารสถานที่ การดึงหน่วยงานอื่นมาสู่โรงเรียน การประสานงานให้หน่วยงานอื่นมาจัดกิจกรรมหรือ

ให้บริการในโรงเรียน ร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นและขอเชิญมา และช่วยสนับสนุน
การทำงานของหน่วยงานอื่น

4.3 กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่นำ
ชุมชนเข้าสู่โรงเรียน กิจกรรมประเภทนี้อาจจัดมาได้ในลักษณะนี้ คือ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การจัดการศึกษา
นิทรรศการ จัดงานประจำปีของโรงเรียนการจัดฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆ และการจัดกิจกรรมเพื่อ
ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม

5. ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพอจะแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ

5.1 ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน เช่น ทักษะคติของครู ครูมีโอกาสคลุกคลีกับ
ประชาชนน้อยประชาชนขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหารโรงเรียน ขวัญและกำลังใจของครู
โรงเรียนขาดการสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จะสามารถบริการ
ให้แก่ชุมชน โรงเรียนไม่รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.2 ปัญหาที่เกิดจากชุมชน เช่น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา
ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนที่พึงมีต่อโรงเรียน ประชาชนส่วนใหญ่ต้อง
ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ทักษะคติของผู้ปกครอง การเข้าใจผิด ความแตกต่างทางภาษา
ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมโรงเรียนเป็นแหล่งเสื่อมโทรม

5.3 ปัญหาเกิดจากนโยบายและระบบบริหาร เช่น นโยบายของโรงเรียน
โรงเรียนส่วนใหญ่อาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ผู้บริหารระดับท้องถิ่นขาดการสนับสนุนในเรื่อง
การศึกษาเท่าที่ควรการดำเนินงานของฝ่ายบริหารซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำเป็นต้น

7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541) ได้ศึกษาวิจัยการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา : ศึกษากรณี บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ตระหนักและเห็น
ความสำคัญของชุมชนมาก เห็นด้วยกับการมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมชุมชนให้มี
ส่วนร่วมในเรื่องราวการวางแผนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การกำหนดนโยบาย กำกับ ติดตาม
และประเมินผล มีการประสานกับหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับและหน่วยงานอื่น ของรัฐ
เอกชน องค์กรในชุมชน ผู้นำทางศาสนาให้เข้ามาจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน มีการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ โรงเรียนและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน

ส่วน สวรรส วงศ์สิงห์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยบุคลากรทางการศึกษากับบทบาทที่เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ทำให้พบว่าบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการองค์กร ด้านภาวะผู้นำองค์กร และด้านการติดตามตรวจสอบ เพราะเนื่องจากเห็นว่าชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กับสถานศึกษาน้อยอย่างไรก็ตามปัจจุบัน บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่มีความตระหนักและให้ความสำคัญมากกับการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มาก และพยายามที่จะแสดงบทบาทของตนเอง ในการที่จะส่งเสริมชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับกระแสความต้องการของสังคมและนโยบายที่ต้องการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทางด้าน นิตศน์ ไชยมณี (2537) ได้ศึกษา การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกิ่งเมือง ซึ่งชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแนวคิดที่ว่าโรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เป็นแนวคิดเชิงอุดมคติที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของรัฐที่เน้นให้โรงเรียนเข้ากับชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา โดยเป็นการประสานกัน ระหว่างวิทยาการสมัยใหม่และวัฒนธรรมภายนอกชุมชนที่โรงเรียนเป็นตัวแทนอยู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นแหล่งที่มาของกรมสามัญศึกษาที่ว่า โรงเรียนที่ดีจะต้องไม่แปลกแยกจากชุมชน

ความหวังที่จะให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนั้น แม้จะเป็นความหวังเชิงอุดมคติ ที่อาจเป็นจริงได้ยากก็ตาม แต่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่โรงเรียน ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือร่วมใจกันพยายามทำให้สำเร็จให้ได้เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน และประชาชนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่